

Waarmaken en doorontwikkelen

Een gezamenlijk beeld van de koers van het programma MoVe voor de komende jaren
Koersnotitie programma Mobiliteit en Verstedelijking (MoVe), Zuidelijke Randstad

Definitief oktober 2023

Inhoud

1. Aanleiding en vertrekpunt

- 1.1 Huidige inzet MoVe
- 1.2 Vraagstelling en aanpak heroriëntatie MoVe
- 1.3 Vijf jaar MoVe
- 1.4 Succesfactoren samenwerking MoVe
- 1.5 Leeswijzer

2. Ambitie en doelen MoVe

- 2.1 Nieuwe accenten
- 2.2 Herijkte ambitie, doelen en uitdagingen

3. Opgaven MoVe

- 3.1 Ontwikkelopgave: verrijken, verfijnen en randvoorwaarden op orde
- 3.2 Realisatieopgave: de gezette stappen waarmaken

4. Omgeving en samenwerking

- 4.1 Samenhang aanpalende programma's en trajecten
- 4.2 Vooruitblik samenwerking MoVe

5. Hoe nu verder?

Bijlagen

Bijlage A. BO MIRT Besluiten 2022

Bijlage B. Samenhang andere programma's en trajecten

1. Aanleiding en vertrekpunt

1.1 Huidige inzet programma MoVe

In het programma MoVe werken Rijk en regio in de Zuidelijke Randstad samen aan de versterking van de **regionale economie** met meer **kansen voor mensen** en het versneld realiseren van **nieuwe woningen**. Opgaven op het gebied van verstedelijking, bereikbaarheid en verduurzaming staan daarin centraal. De afgelopen jaren heeft MoVe met succes gewerkt aan het ontwikkelen van gezamenlijke adaptieve strategieën, de verankering van de samenhang tussen bereikbaarheid en verstedelijking, de prioritering van projecten en het genereren van financiële middelen.

MoVe werkt aan een betere bereikbaarheid; slim, innovatief, adaptief en hand in hand met verstedelijking. Daarmee verbinden we mensen, organisaties en netwerken en dragen we bij aan een aantrekkelijke, gezonde en duurzame leefomgeving.

MoVe werkt aan deze doelstelling vanuit drie **programmaliijnen** (figuur 1).

1.2 Vraagstelling en aanpak heroriëntatie MoVe

Vanwege diverse externe en interne ontwikkelingen hebben de partners van MoVe behoefte aan een heroriëntatie van het programma. Over de vraag of het programma door moet bestaan geen twijfel. De centrale vraagstelling gaat over wat (met welke opgaven) het programma de komende jaren gaat doen (aan de slag moet). Het betreft een **inhoudelijke heroriëntatie**. Bezien of dit aanpassing vraagt in de manier waarop MoVe georganiseerd wordt en of dit aanpassing vraagt in de governance maakt deel uit van het vervolg.

Deze koersnotitie schetst een eerste gezamenlijk en gedragen beeld van de koers van het programma MoVe voor de komende jaren. De koersnotitie is gebaseerd op verkennende interviews met de leden van het Directeurenoverleg (DO) MoVe, een bijeenkomst met de adviesgroep MoVe (MIRT coördinatoren en projectleiders) en een open gesprek van het DO MoVe over de eerste richting.

1.3 Vijf jaar MoVe

De afgelopen vijf jaar heeft het programma MoVe intensief gewerkt aan een betere koppeling van het **metropolitaan OV** met **verstedelijking**, vanuit de bredere doelstellingen rondom versterking van de regionale economie en kansen voor mensen. Ze deed dit onder meer door het opstellen van de Adaptieve Ontwikkelstrategie Metropolitaan OV & Verstedelijking (AOS MOVV) en het uitvoeren van meerdere MIRT onderzoeken. Momenteel wordt de Adaptieve Ontwikkelstrategie Wegen, Fiets, Logistiek opgesteld. Recent is de ontwikkelagenda verslogistiek in de Mainport-Greenport afgerond. MoVe werkt vanuit drie programmalijnen Logistiek in en om de stad, schaa sprong Metropolitaan OV en Verstedelijking en Slimme Netwerken aan haar opgaven en heeft diverse studies uitgevoerd (zie ook figuur 1).

Verschillende onderzoeken hebben geleid tot mooie besluiten tijdens het BO MIRT 2022 (waarmee samen met de toekenning van middelen uit het NGF de eerste twee stappen van de 'hink-stap-sprong' invulling krijgen). Er wordt een **MIRT-verkenning Oude Lijn** gestart waarin verschillende alternatieven voor een schaa sprong op de Oude Lijn tussen Leiden en Dordrecht worden onderzocht. Met een planuitwerking RandstadRail/Metronet wordt toegewerkt naar een frequentieverhoging van Randstadraillijnen 3 en 4 en Metrolijnen C en E. Via een regionale Verkenning Leiden-Zoetermeer wordt onderzoek gedaan naar een snellere busverbinding met meer capaciteit, instapmogelijkheden, comfort, snelheid en frequenties. Voor de **CID Binckhorst** is een voorkeursalternatief van een tramverbinding vastgesteld en wordt nu de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van het voorkeursalternatief gestart. Tot slot is ook voor de **Oeververbindingen Rotterdam** het voorkeursalternatief vastgesteld en start de Planuitwerking. Via deze besluiten doen Rijk en regio een enorme investering in de bereikbaarheid van Zuid-Holland en maken ze de bouw van zo'n 170.000 woningen tot 2040 mogelijk.

1.4 Succesfactoren samenwerking MoVe

Bij het voortzetten van de samenwerking is van belang te benutten en voort te bouwen op wat goed gaat. Waar er voorheen besluitvorming plaatsvond op aparte tafels, is besluitvorming over **mobilititeit en verstedelijking** met MoVe **geïntegreerd** in de regio. MoVe heeft in de afgelopen jaren consequent haar huiswerk gedaan ('**joint fact finding**')

en was in staat om complexe opgaven om te zetten in concrete eerste stappen. Ook de gezamenlijkheid, waarbij partners samen werken vanuit één agenda, toewerken naar een gezamenlijk eindresultaat en zo een **eenduidig en gezamenlijk MoVe verhaal** hebben en uitdragen is cruciaal. Daarbij speelt de inmiddels sterke **verbondenheid** in de regio en de mate waarin partners elkaar kennen een belangrijke rol. Met het huiswerk op orde, vanuit het gezamenlijke MoVe verhaal en vanuit de sterke verbondenheid kon MoVe snel en succesvol inspelen op **windows of opportunity** (zoals het Nationaal Groeifonds).

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de aangescherpte ambitie en doelen voor MoVe voor de komende jaren. Gegeven wat MoVe de afgelopen jaren heeft bereikt en de aangescherpte ambitie en doelen, worden in hoofdstuk 3 de opgaven uitgewerkt. Tot slot blikkt hoofdstuk 4 vooruit naar de bijbehorende governance en samenwerking.

Logistiek in en om de stad

- *Formuleren van een gezamenlijke ontwikkelstrategie en het verbinden van partijen en initiatieven*
- *Focus op: Stadslogistiek, bouwlogistiek en Verslogistiek Mainport-Greenport*

Schaalsprong Metropolitaan OV en Verstedelijking

- *Afspraken maken over een schaa sprong in het metropolitane OV in samenhang met verstedelijking*
- *Noodzakelijk om Zuidelijke Randstad internationaal concurrerend te houden en urgent om de enorme en acute woningbouwopgave mogelijk te maken*

Slimme netwerken

- *Met slimme oplossingen betere doorstroom verkeer realiseren*
- *Inzet op fiets, smart mobility, gedragsverandering en ketenintegratie*
- *OV, fiets en auto vormen integrale ketens. In verlengde van de adaptieve ontwikkelstrategie metropolitaan OV en verstedelijking (AOS) nu AOS voor wegen- en fietsnetwerk en logistiek*

Figuur 1: programmalijnen MoVe

2. Ambitie en doelen MoVe

2.1 Nieuwe accenten

De bestaande ambitie en doelen van MoVe als programma voor mobiliteit en verstedelijking met bereikbaarheid als kern blijft de ambitie voor de komende periode. Na de focus in de afgelopen jaren op metropolitaan OV en woningen, is er behoefte aan het verleggen van accenten. Naast een goede bereikbaarheid van (nieuwe) woningen is een **goede bereikbaarheid van (stedelijk) werken** cruciaal voor de ontwikkeling van de Zuidelijke Randstad. Met name om bij te dragen aan economische concurrentiekracht en ook in het licht van kansen voor mensen. Voor iedereen een passende baan dichtbij. MoVe hecht aan een betere koppeling met de Groeiagenda Zuid-Holland – met het human capital spoor. Ook het thema '**bereikbaarheid voor iedereen**' mag prominenter op de agenda. Vanuit de ambitie om bij te dragen aan een **gezonde en duurzame leefomgeving** vraagt het thema verduurzaming meer aandacht. Ook maatschappelijk staat dit thema nog steeds in toenemende belangstelling. De **adaptieve benadering** van het programma moet worden gehandhaafd. In de toekomst moet het programma kunnen blijven inspelen op actuele urgente vraagstukken en politieke realiteit. Ook de 'vrije ruimte' om gezamenlijk te ontwikkelen moet behouden blijven. Gegeven de actuele opgaven zien partners geen aanleiding voor verbreding van de geografische scope.

Hoewel MoVe het belang van een samenhangende benadering van bereikbaarheid en verstedelijking met klimaatadaptatie, groene leefomgeving en energietransitie ziet, **behoudt MoVe haar focus op bereikbaarheid** in samenhang met verstedelijking. Momenteel wordt door Rijk en regio in de NOVEX gebieden gewerkt aan het toekomstbestendig vormgeven van de verstedelijkingsopgave gekoppeld aan bereikbaarheid. Toekomstbestendig wil zeggen in samenhang met de bredere opgaven op het gebied van groen in en om de stad, klimaatadaptatie, economie en energietransitie. Zo krijgt de **brede aanpak in de NOVEX gebieden Zuidelijke Randstad** en in het **Rotterdamse havengebied** een plek. In hoofdstuk vier wordt nader ingegaan op de samenhang van MoVe met de NOVEX gebieden, als ook met andere programma's zoals goederencorridors en Zuid-Holland Bereikbaar.

2.2 Herijkte ambitie, doelen en uitdagingen

De aangescherpte ambitie en doelen waarmee invulling wordt gegeven aan de ambitie zijn hiernaast opgenomen.

Hierbij spelen de volgende **uitdagingen**:

- Druk op bereikbaarheid: groei van inwoners en van de logistiek zal bij ongewijzigd beleid leiden tot grote en hardnekkige bereikbaarheidsknelpunten op de weg en in het OV;
- Economische groei stimuleren/bevorderen: de regio kent een onbenut economisch potentieel door achterblijvende agglomeratiekracht;
- Ruimtedruk: de groei van woningen, bedrijven en vervoer zet druk op de schaarse ruimte in de regio;
- Verduurzaming: de groeiende urgentie om de uitstoot van broeikasgassen tegen te gaan vraagt om verdere verduurzaming van mobiliteit.

Gegeven de zaken die MoVe de afgelopen jaren al heeft bereikt, de accentwijzigingen in de ambitie en doelen en de uitdagingen waar MoVe voor staat, gaat de aandacht de komende jaren uit naar de volgende **ontwikkelopgaven**:

1. Stedelijk werken in relatie tot bereikbaarheid
2. Duurzame mobiliteit
3. Bereikbaarheid voor iedereen
4. Multimodale bereikbaarheid

Tegelijkertijd zijn er vanuit het programma MoVe in het BO MIRT 2022 afspraken gemaakt over het verder en tot uitvoeringen brengen van een aantal omvangrijke projecten. Naast een ontwikkelopgave staat MoVe daarmee voor een aanzienlijke **realisatieopgave**.

Hoofdstuk drie gaat nader in de op deze ontwikkel- en realisatieopgaven.

Ambitie MoVe

In het gebiedsgerichte bereikbaarheidsprogramma MoVe wordt gewerkt aan betere **bereikbaarheid** door de ontwikkeling van het **hoogwaardig en toekomstvast mobiliteitssysteem** dat aansluit bij de **verstedelijking** in de Zuidelijke Randstad. Dit mobiliteitssysteem draagt bij aan de versterking van de **agglomeratiekracht** en aan '**kansen voor mensen**'. Zo verbinden we mensen, organisaties en netwerken en dragen we bij aan een aantrekkelijke, gezonde en duurzame leefomgeving.

Doelen MoVe

Om invulling te geven aan deze ambitie werkt MoVe aan een **goed functionerend multimodaal en duurzaam mobiliteitssysteem**:

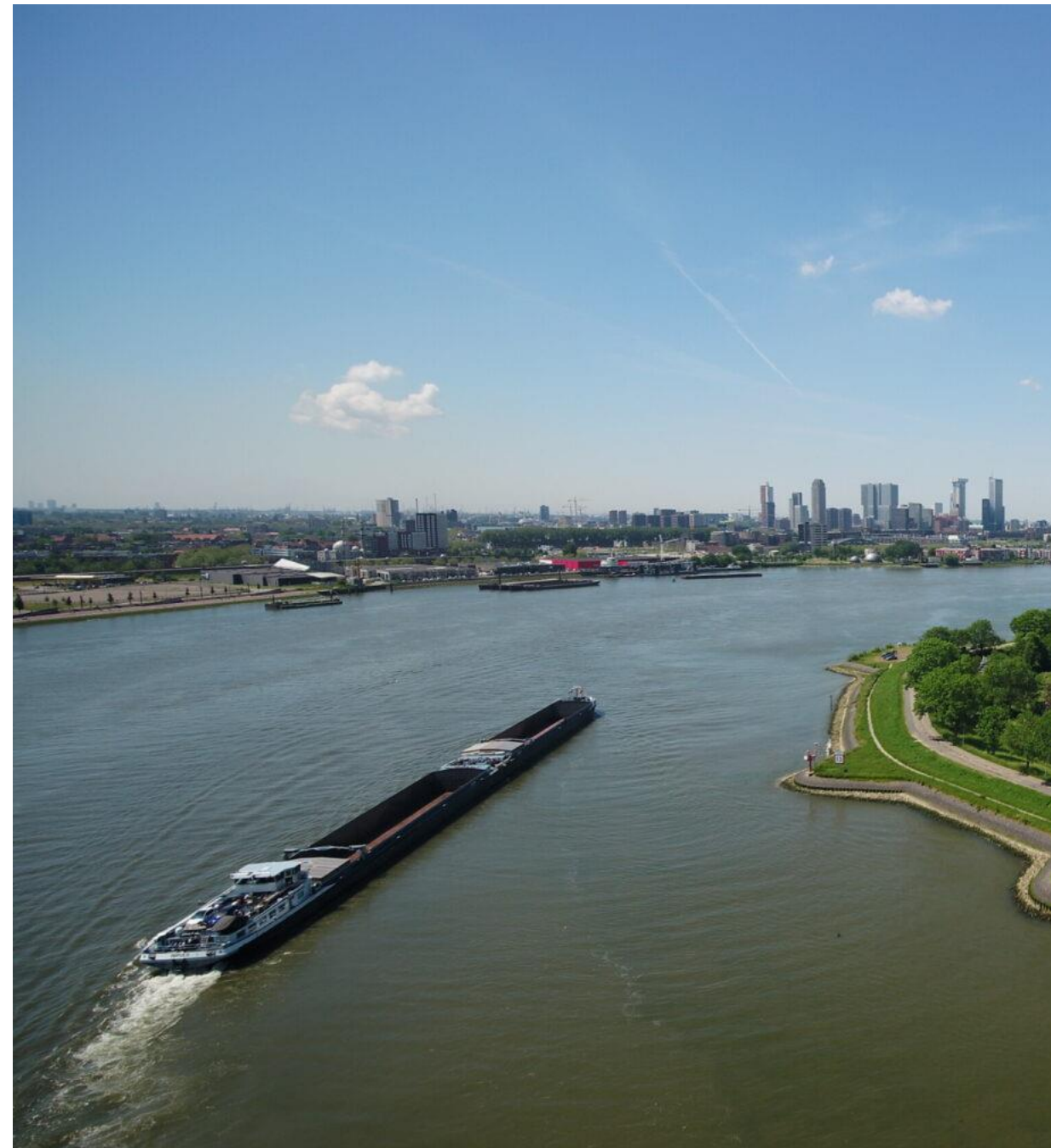
1. **Een mobiliteitssysteem dat goed gekoppeld is aan verstedelijking** waarbij verstedelijking wordt gedefinieerd als wonen, werken en voorzieningen/leefkwaliteit.
Wonen: goede ontsluiting van bestaande en te ontwikkelen woningbouwlocaties
Werken: goede ontsluiting van (stedelijke) werklocaties
Voorzieningen: goede ontsluiting van (recreatieve) voorzieningen ten behoeve van goede leefkwaliteit
2. **Een duurzaam, slim en innovatief, en adaptief mobiliteitssysteem**

3. Opgaven MoVe

3.1 Ontwikkelopgave: verrijken, verfijnen en randvoorwaarden op orde

Om bij te dragen aan betere bereikbaarheid door het ontwikkelen van een goed functionerend multimodaal en duurzaam mobiliteitssysteem, formuleert het programma voor de komende jaren de volgende **ontwikkelopgaven** om zo haar inhoudelijke koers te verrijken:

- **Stedelijk werken in relatie tot bereikbaarheid** – MoVe draagt bij aan de realisatie van economische groei in de regio door binnen het programma meer aandacht te besteden aan economie en werken binnen de vastgestelde scope van bereikbaarheid en verstedelijking. In de Groeiagenda Zuid-Holland is goede bereikbaarheid één van de pijlers om economische groei mogelijk te maken. Door in Zuidelijke Randstad verband een visie/strategie te ontwikkelen op de kwalitatieve regionale programmering van werklocaties (op welk type bedrijvigheid wordt waar ingezet?) kan gewerkt worden aan een betere balans tussen stedelijke werklocaties en (OV-)netwerk. Ook moet vanuit en met MoVe de vertaling worden gemaakt naar wat de strategie aanvullend vraagt van het (OV-) netwerk en de bereikbaarheid in de regio. Het mobiliteitssysteem is andersom ook mede richtinggevend voor te maken keuzes. Met een heldere samenhangende strategie wordt schaarse ruimte optimaal benut en wordt beter bijgedragen aan agglomeratiekracht en kansen voor mensen: 'een passende baan dichtbij'.
- **Duurzame mobiliteit** – Verduurzaming is een voorname opgave de komende jaren. Zo komen duurzame mobiliteit en duurzame vormen van mobiliteit prominent op de agenda. Vanuit het perspectief van de trias mobilica (het voorkomen van mobiliteit, het veranderen van mobiliteit naar schone en actieve vervoerswijzen en het verduurzamen van mobiliteit) komen thema's als stimulering fietsinfra en fietsparkeren, verbetering van de keten fiets-OV, meer autoluwe (binnen)steden met meer nadruk op verblijfskwaliteit, inzet op de 'compacte stad' met voorzieningen op loop- en fietsafstand de komende jaren steviger op de agenda. Beter aansluiten op of

samenwerken met andere programma's en trajecten in de regio - zoals bijvoorbeeld de samenwerking in de NAL (nationale agenda laadinfra) regio of programma's die vanuit het Rijk geïnitieerd worden - maakt hier onderdeel van uit. De specifieke inzet op het gebied van duurzame mobiliteit vraagt nadere uitwerking.

- **Bereikbaarheid voor iedereen** – Bereikbaarheid is een belangrijke voorwaarde voor mensen om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij. Bereikbaarheid voor iedereen en het tegengaan van vervoersongelijkheid is dan ook een thema dat meer aandacht verdient. Het gaat om het vormen van een beter en gedeeld beeld over wat verstaan wordt onder 'bereikbaarheid voor iedereen' en welk probleem hierin opgelost moet worden. Vervolgens moet worden gezien wat dit betekent voor het mobiliteitssysteem. Vervolgens wordt aanpak en rol van MoVe nader uitgewerkt.
- **Multimodale bereikbaarheid** – De adaptieve ontwikkelstrategie Metropolaan OV en Verstedelijking (MOVV) vormt een stevige basis voor het programma. De adaptieve strategie Wegen, fiets, logistiek – die op dit moment in ontwikkeling is – vormt een belangrijke toevoeging aan deze basis. Vervolgstep is het actualiseren van de MOVV en het integreren van de beide AOS-en om de basis te leggen voor en te werken aan een multimodaal mobiliteitssysteem in de Zuidelijke Randstad. In het verlengde van de geïntegreerde strategie worden vervolgens multimodale maatregelenpakketten voor de regio opgesteld. Eerdere en huidige studies (onder meer de hink-stap-sprong) worden daarbij op maakbaarheid en doelbereik beschouwd.
- (Inter)nationaal goederenvervoer is een onderwerp dat gezien de impact op de robuustheid van het mobiliteitssysteem en op de aantrekkelijke, gezonde en duurzame leefomgeving continu de aandacht vraagt van deze regio. De gewenste doorontwikkeling van het mobiliteitssysteem in de Zuidelijke Randstad kan raken aan vraagstukken rond goederenvervoer. Voor de ontwikkeling van **goederenvervoer en logistiek** geldt dat MoVe werkt aan een programmalijn 'logistiek in en om de stad' met een focus op de ontwikkeling en uitvoering van stads- en bouwlogistiek. Verslogistiek heeft een plek in het programma Goederenvervoerscorridors (GVC). Voor overig goederenvervoer, logistiek en (inter)nationaal spoor is MoVe niet agendavormend, maar worden ontwikkelingen

meegenomen in de uitwerking van het multimodaal mobiliteitssysteem. Andersom worden vanuit (de uitwerking van) het multimodaal mobiliteitssysteem in de Zuidelijke Randstad zaken geagendeerd op nationaal niveau (programma GVC, Toekomstbeeld OV, Mobiliteitsvisie IenW etc.).

Naast verrijking is verdere verfijning van het mobiliteitssysteem een ontwikkelopgave:

- Behoeft bestaat aan het verder **versterken van het mobiliteitsnetwerk** door verfijning op onderdelen. Het gaat dan om het versterken van onderliggende netwerken en het verder concretiseren van en uitvoering geven aan de mobiliteitstransitie. Onderwerpen vanuit de bestaande programmalijn slimme netwerken maken hier ook deel van uit: slimme oplossing voor betere doorstroming van het verkeer en verdere inzet op fiets, smart mobility, gedragsverandering en ketenintegratie. Samenwerking met het programma Zuid-Holland Bereikbaar (ZHB) dat naast het verminderen van de hinder werkt aan duurzame gedragsverandering is van belang. Met name de gebiedsgerichte aanpak vanuit ZHB biedt goede handvatten om meer samen op te trekken.

Naast deze verrijking en verfijning van de ontwikkelopgaven is een aantal zaken randvoorwaardelijk om gesteld te staan voor de komende jaren:

- De ontwikkeling van een gezamenlijke (alternatieve) **bekostigingsstrategie** ten behoeve van de instandhouding en ontwikkeling van het mobiliteitsnetwerk. Aanleiding hiervoor zijn de steeds beperktere financiële middelen (de exploitatie en onderhoudskosten zullen verder stijgen, investeringsmiddelen zijn er niet of slechts zeer beperkt en indexatie is niet vanzelfsprekend).
- De ontwikkeling van een actieve **monitoringsfunctie** van het programmabureau. MoVe komt de komende jaren weer voor uitdagingen te staan waarvan de inhoud nog niet exact te voorspellen is (bv. nieuwe WLO scenario's, nieuw kabinet). Om hier adequaat op in te kunnen spelen is een monitoringsfunctie nodig. Ook voor het vormen van een beeld over doelbereik is monitoring essentieel.

3.2 Realisatieopgave: de gezette stappen waarmaken

Tijdens het BO MIRT 2022 zijn afspraken gemaakt die leiden tot een aanzienlijke realisatieopgave voor de regio (zie bijlage A). De voornaamste projecten hierin zijn de Oude Lijn/HOV, de Bereikbaarheid CID Binckhorst en de Oeververbindingen Rotterdam. MoVe legt grote prioriteit bij het daadwerkelijk realiseren van wat is afgesproken in het BO MIRT en dus bij de **verdere uitwerking van deze projecten**. Daarbij is het van belang om duidelijkheid te bieden over wat de **verantwoordelijkheden van het programmateam MoVe en het DO MoVe** zijn ten aanzien van deze projecten en ook nadrukkelijk wat de verantwoordelijkheid **van de projecten zelf** is.

Projecten hebben projectdoelen en een projectscope. Tevens beschikken de projecten over een **eigen governance en sturingslijn** (zie bijlage B). Hierbinnen komen de zaken aan de orde die binnen de scope van het project spelen. MoVe heeft bij de aansturing van de projecten geen formele rol. Tegelijkertijd zullen er zaken zijn waar de projecten inhoudelijk of organisatorisch samenhangen met activiteiten waar MoVe verantwoordelijk voor is. MoVe is in de positie om het hele mobiliteitssysteem in de Zuidelijke Randstad te overzien. Deze positie geeft aanleiding om als MoVe een aantal verantwoordelijkheden te nemen ten aanzien van de projecten.

1. **Ondersteuning bieden bij 'het inregelen van de projecten'** – De partijen die directe betrokkenheid hebben bij de verschillende projecten staan aan de lat om de aanpak, organisatie en sturing per project goed in te regelen. Gezien de complexiteit van de projecten en de gezamenlijkheid van MoVe waarbinnen deze projecten tot stand zijn gebracht, voelen de partners van MoVe verantwoordelijkheid om elkaar hierin waar mogelijk te ondersteunen en in MoVe verband de komende periode nadrukkelijk aandacht te besteden aan het goed 'inregelen van de projecten' inclusief het goed doorleven van projectscope, risico's en governance. Risicoanalyse, -beheersing en projectorganisatie (inclusief escalatielijnen) zijn goede voorbeelden van onderwerpen die goed ingeregeld moeten zijn en die in MoVe verband extra aandacht verdienen.
2. **Monitoren doelbereik & voortgang projecten en borging koppeling mobiliteit en verstedelijking** – Met de realisatie van de projecten beoogt MoVe het behalen van doelen op programmaniveau. Essentieel onderdeel hiervan is het **waarborgen van de blijvende koppeling** van de infraprojecten met verstedelijking en de samenhang van de

projecten met NOVEX Zuidelijke Randstad. Via een plan-do-check-act cyclus monitort zij het doelbereik op programmaniveau. Inzichten hieruit gebruikt MoVe bij de verdere strategie- en planvorming in het programma. Zij agendeert relevante zaken bij projecten of andere bestuurlijke tafels.

3. **Inventariseren van trends en ontwikkelingen** met effect op het netwerk – De projecten werken de vastgestelde scope verder uit. Tegelijkertijd kunnen er de komende jaren ontwikkelingen zijn die invloed hebben op het mobiliteitssysteem. MoVe is het overlegplatform waar wordt bezien of bij grote tegenvallers (in tijd of geld) iets opgelost kan worden met fasering. MoVe kijkt vanuit het regionale belang naar fasering. MoVe signaleert dit soort ontwikkelingen en **agendeert bij projecten** de vraag of deze ontwikkelingen aanleiding geven om iets te wijzigen in de scope van het project.
4. **Faciliteren bij thema's die overkoepelend zijn voor de projecten** – MoVe geeft eventuele standaard werkwijzen mee aan de projecten voor thema's waar alle projecten mee te maken hebben. Zo ontstaat uniformiteit en vergelijkbaarheid tussen projecten. Voorbeelden zijn werkwijzen voor omgaan met kostenraming en risicoreserveringen, en formats voor bestuursovereenkomsten. Juist bij punt 1. Het goed inregelen van de projecten is deze faciliterende rol van belang.
5. **Stimuleren om bepaalde thema's een plek te geven binnen de projecten** – MoVe stimuleert de projecten om thema's waarop zij ontwikkelingen wenst een plek te geven. Voorbeelden hiervan zijn de mobiliteitstransitie, duurzaamheid (bv. gebruik van Zero Emissie bouwmaterialen) en klimaatadaptatie. Ook brengt MoVe projecten in gesprek over thema's waar alle projecten mee te maken hebben en afstemming van meerwaarde kan zijn. Voorbeelden zijn gesprekken over hoe prijsopdriving op de markt voorkomen kan worden. Andersom ondersteunt MoVe de projecten bij het goed agenderen van relevante thema's in BOL en BO MIRT.

MoVe heeft geen verantwoordelijkheid in de realisatie van de projecten en in het Initiëren van financiële interventies (bv. middelen schuiven tussen projecten).

4. Omgeving en samenwerking

4.1 Samenhang aanpalende programma's en trajecten

Programma MoVe staat niet op zichzelf. Het programma raakt aan andere programma's en trajecten van Rijk en regio. De raakvlakken met direct **aanpalende programma's en trajecten** zijn in beeld gebracht: programma Zuid-Holland Bereikbaar, programma Goederenvervoercorridors (corridors Oost en Zuidoost), en de NOVEX gebieden Zuidelijke Randstad en Rotterdamse Haven. De raakvlakken vragen nauwe afstemming en goede koppeling. Tegelijkertijd zijn de programma's in de aard en in de scope (geografisch of inhoudelijk) verschillend en daarmee complementair aan elkaar. In afbeeldingen 2 en 3 zijn de programma's met hun ambitie, doelen, partners en focus naast elkaar gezet. De voornaamste interactie tussen MoVe en de aanpalende programma's en trajecten wordt hieronder beschreven.

MoVe en programma Zuid-Holland Bereikbaar

- Bij het **groot onderhoud** dat wordt geprogrammeerd in het programma Zuid-Holland Bereikbaar kan men de strategische afweging maken op welke manier de infrastructuur vernieuwd wordt (breng je dezelfde functionaliteit terug of niet?) om zo het mobiliteitssysteem te versterken. Het programma Zuid-Holland Bereikbaar kan voor deze strategische afweging afstemmen met MoVe.
- Wanneer MoVe werkt aan versterking van het mobiliteitsnetwerk door verfijning op onderdelen is benutten van de **gebiedsgerichte aanpak** van Zuid-Holland Bereikbaar interessant. Juist gezien de gezamenlijke ambitie om bij te dragen aan de mobiliteitstransitie.
- Zuid-Holland Bereikbaar heeft een breed **netwerk van partners** in de regio (zoals werkgevers, vervoerbedrijven, branche- en belangenorganisaties, transportorganisaties). Indien MoVe dergelijke partijen wil laten participeren in (onderdelen van) haar programma kan zij ZHB en haar netwerk benutten.

MoVe en programma Goederenvervoercorridors en OV Toekomstbeeld

- Vanuit MoVe agenderen wat bezien vanuit het **mobiliteitssysteem van de Zuidelijke Randstad** nodig/wenselijk is ten aanzien van goederenvervoercorridors (met name i.r.t. robuustheid mobiliteitssysteem en aantrekkelijke, gezonde en duurzame leefomgeving).

MoVe en NOVEX Zuidelijke Randstad / Ruimtelijke puzzel

- Het traject NOVEX Zuidelijke Randstad werkt momenteel de samenhangende opgave op het gebied van verstelijking en bereikbaarheid verder uit. Extra aandacht gaat daarin naar economie, **groene leefomgeving**, klimaatadaptatie en energietransitie. Parallel wordt uitwerking gegeven aan de (integrale) provinciale ruimtelijke puzzel. De behoefte bij MoVe aan een ruimtelijk-programmatische strategie op het gebied van **stedelijk werken** zou in deze trajecten goed een plek in kunnen krijgen of als uitwerkingsvraagstuk van de NOVEX uitwerking opgepakt kunnen worden. Daarmee bieden de uitwerkingen van NOVEX en ruimtelijke puzzel input voor MoVe om te komen tot een samenhangende strategie op het gebied van stedelijk werken en bereikbaarheid alsmede input voor een goede ontsluiting van (recreatieve) voorzieningen.
- Andersom kan MoVe agenderend optreden richting NOVEX Zuidelijke Randstad en ruimtelijke puzzel voor wat betreft het hanteren van het **mobiliteitssysteem als drager** voor de uitwerkingen binnen NOVEX en ruimtelijke puzzel.

MoVe en NOVEX Rotterdamse Haven

- Het traject NOVEX Rotterdamse Haven geeft inbreng aan MoVe ten aanzien van de ontwikkeling van de **haven en het industrieel complex** en de bijbehorende **bereikbaarheidsopgaven**.
- Andersom kan MoVe agenderend optreden richting NOVEX Rotterdams havengebied wat betreft het hanteren van het **mobiliteitssysteem als drager** voor de uitwerkingen binnen NOVEX.

MoVe en programma Woningbouw en Mobiliteit (WoMo) en andere bereikbaarheidsprogramma's (SBAB, Uned, Smartwayz)

- In het kader van het Rijksprogramma **woningbouw en mobiliteit** zijn/worden afspraken gemaakt over de inzet van de 7,5 mld (investeringen in bereikbaarheid t.b.v. woningbouw) met mobiliteitspakketten en gebiedsbudgetten per regio. Binnen MoVe werken Rijk en Zuidelijke Randstad gezamenlijk aan de samenhang tussen verstedelijking en bereikbaarheid en de **gewenste wederkerigheid**.
- De huidige manier van werken en **uitwisseling tussen de verschillende bereikbaarheidsprogramma's** rond bijvoorbeeld relevante inhoudelijke thema's wordt gecontinueerd.

4.2 Vooruitblik samenwerking MoVe

Bij het voortzetten van de samenwerking wordt voortgebouwd op wat goed gaat, in lijn met het succes van de huidige samenwerking, zoals reeds beschreven in paragraaf 1.4.

In het verlengde van de herijking van de inhoudelijke opgaven moet ook de vertaling gemaakt worden naar een gezamenlijke reflectie op de **governance en organisatie van MoVe**. Hoe wil MoVe met de nieuwe accenten en de herijkte opgaven aan de slag gaan en vraagt dit iets anders van de organisatie van MoVe? Ook het goed borgen van gewenste koppelingen met andere programma's en trajecten maakt hier onderdeel van uit. Waarbij het altijd gewenst is om – zeker bij een nieuwe fase – kritisch te bezien of en waar vereenvoudiging in de governance mogelijk is.

De behoefte om beter de koppeling te leggen met de (uitwerking van) de Groeiagenda Zuid-Holland maakt het interessant om te kijken hoe de overheidspartijen van MoVe de komende periode met bedrijfsleven en onderwijsinstellingen kunnen samenwerken. De samenwerking met bedrijfsleven en kennisinstellingen vraagt nadere uitwerking.

5. Hoe nu verder?

Deze koersnotitie vormt een eerste belangrijke stap in de heroriëntatie van programma MoVe. Na besluitvorming over de aangescherpte koers van MoVe op directie en bestuurlijk niveau zullen de volgende vervolgstappen gezet moeten worden:

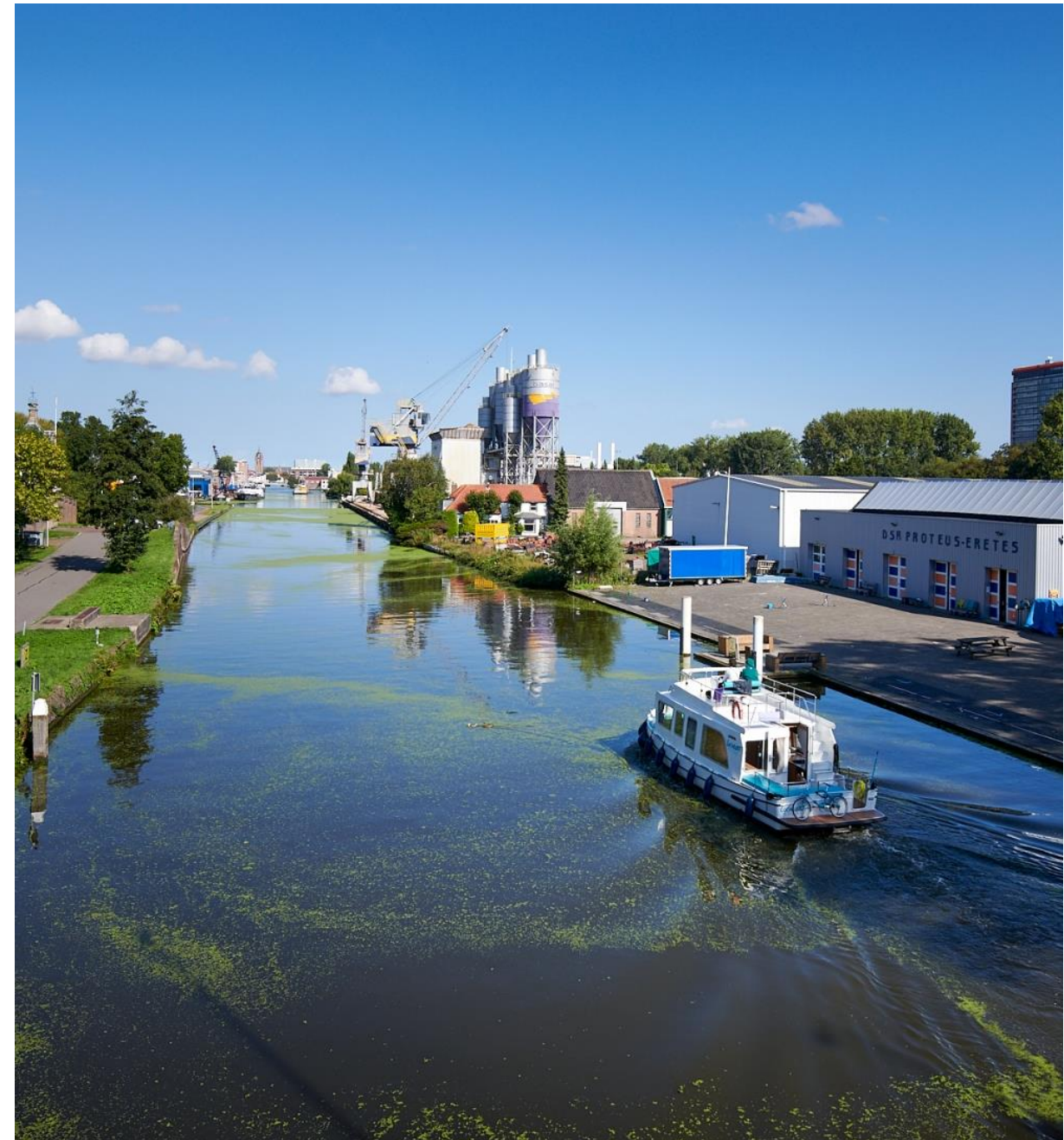
1. Voorzetten van lopende en prioritaire activiteiten waaronder:

- het 'Inregelen van de projecten' en het gezamenlijk goed doorleven van projecten, projectorganisaties, risico's en beheersmaatregelen in de komende maanden;
- het uitvoeren van de adaptieve ontwikkelstrategie wegen, fiets en logistiek, het actualiseren van de adaptieve ontwikkelstrategie MOVV en het nog dit jaar integreren van beide strategieën;
- overige actuele activiteiten in de bestaande programmalijnen.

2. Tot stand brengen van een programmaplan MoVe voor de komende jaren door onder meer het:

- vertalen van de ontwikkel- en realisatieopgaven naar programmalijnen MoVe met bijbehorende activiteiten per programmalijn;
- in beeld brengen benodigde mensen en middelen voor de programma-activiteiten inclusief eventuele prioritering en fasering van activiteiten in samenspraak met directeuren en waar nodig bestuurders;
- uitwerken/aanscherpen governance en organisatie van programma MoVe voor de komende jaren mede op basis van een inventarisatie van de bij de programmalijnen te betrekken partijen en de in deze koersnotitie geschetste koppelingen met aanpalende programma's en trajecten;
- Organiseren commitment partners op programmaplan MoVe komende jaren.

3. Aan de slag met de herijkte opgaven van programma MoVe!

**Bijlage A:
Besluiten BO-MIRT 2022**

Besluiten BO MIRT 2022

Tijdens het BO MIRT 2022 is een aantal belangrijke besluiten genomen ten aanzien van projecten die zijn voortgekomen uit het programma MoVe.

Oude lijn/HOV

- MIRT-verkenning Oude Lijn & Planuitwerking HOV-corridors Randstadrail/Metronet & regionale Verkenning Bus Rapid Transit (BRT) LeidenZoetermeer
- Reservering van € 2.145 mld.
- Realisatie van ca. 54.000 woningen t/m 2030 op 11 toplocaties langs de Oude Lijn (exclusief CID Binkhorst Den Haag en Oostflank Rotterdam) en mogelijk maken van ca. 23.000 woningen na 2030.

Algeracorridor

- Voorkeursalternatief vastgesteld, met parallel onderzoek op verkenningenniveau naar langzaam verkeer, totale raming € 63 mln.
- Behoud reservering € 68 mln

Kralingseplein

- Kralingseplein als knelpunt in de toekomst onderkend, ook zonder voorkeursalternatieven.
- Vervolgonderzoek oplossingen voor effect voorkeursalternatieven op doorstroming.

CID Binckhorst

- Voorkeursalternatief vastgesteld, geraamd op € 575 mln.
- Start planning- en studiefase en voorbereiding van de realisatie van het voorkeursalternatief. Reservering van € 333 mln.
- Uitwerking van mobiliteitspakketten; bijdrage Rijk € 59 mln.
- Realisatie van ruim 20.000 woningen in CID-Binckhorst t/m 2030 en het mogelijk maken van ca.15.000 woningen na 2030.

Voorne Putten en Havens

- Erkenning noodzaak verbetering bereikbaarheid en vaststelling Maatregelenpakket Bereikbaarheid Voorne-Putten Haven Rotterdam inclusief afspraken over bekostiging per maatregel, streven uitvoering korte termijn.
- Rijk en regio blijven in gesprek over realisatie van het maatregelenpakket, mede met het oog op de openstelling van de A24 Blankenburgverbinding en de omvangrijke V&Ropgave in de regio.

Oeververbindingen Rotterdam

- Multimodale brugverbinding met een nieuwe HOV-verbinding met tramkwaliteit van Kralingse Zoom naar Zuidplein; Station Stadionpark; een hoogwaardige busverbinding van Centraal Station naar Zuidplein via de Maastunnel.
- Voorkeursalternatief vastgesteld, start Planuitwerking.
- Reserveringen:
 - € 1.288 mln. voor aanleg nieuwe brug en de nieuwe OV-verbinding tussen Kralingse Zoom en Zuidplein;
 - € 68 mln. voor maatregelen Algeracorridor;
 - € 255 mln. voor maatregelen A16 Van Brienoordcorridor.
- Realisatie van ca. 19.000 woningen in Oostflank Rotterdamse regio t/m 2030 en ca. 16.000 woningen na 2030.

**Bijlage B:
Samenhang andere
programma's en trajecten**

	Programma Mobiliteit en Verstedelijking (MoVe) Zuidelijke Randstad	Programma Bereikbaar Zuid-Holland Minder Hinder / Mobiliteitstransitie	Programma Goederenvervoercorridors
Ambitie	Werken aan betere bereikbaarheid door de ontwikkeling van het hoogwaardig mobiliteitssysteem dat aansluit bij de verstedelijking in de Zuidelijke Randstad. Dit mobiliteitssysteem draagt bij aan de versterking van de agglomeratiekracht en aan 'kansen voor mensen' . Zo verbinden we mensen, organisaties en netwerken en dragen we bij aan een aantrekkelijke, gezonde en duurzame leefomgeving.	Waarborgen van de bereikbaarheid in Zuid-Holland en bijdragen aan de mobiliteitstransitie met aandacht voor leefbaarheid, economisch vestigingsklimaat, veiligheid en duurzaamheid	Realisatie van topcorridors waarbij Rijk en regio nauw samenwerken met het bedrijfsleven , aan betrouwbare, robuuste, duurzame en veilige goederenvervoercorridors voor economische groei binnen een gezonde leef- en werkomgeving
Doelen	De ontwikkeling van een goed functionerend multimodaal mobiliteitssysteem : <ul style="list-style-type: none"> • Goed gekoppeld aan verstedelijking. Verstedelijking wordt hierbij gedefinieerd als wonen, werken en voorzieningen/leefkwaliteit. <ul style="list-style-type: none"> • Wonen – goede ontsluiting van bestaande en te ontwikkelen woningbouwlocaties • Werken – goede ontsluiting van (stedelijke) werklocaties • Voorzieningen – goede ontsluiting van (recreatieve) voorzieningen ten behoeve van goede leefkwaliteit • Duurzaam, slim en innovatief, en adaptief 	Minder Hinder bij werkzaamheden en Structurele gedragsverandering door: <ul style="list-style-type: none"> • In samenhang programmering en planning van beheer-, onderhouds- en nieuwbouwwerkzaamheden (inclusief V&R) • Inzet van structurele investeringen in (kwaliteit van) alternatieven • Toepassing van verkeers- en mobiliteitsmanagement op (sub)regionaal niveau, inclusief gecoördineerde logistiek en communicatie 	Krachtige en duurzame Oost en Zuidoost Topcorridors door: <ul style="list-style-type: none"> • Toekomstbestendige verbindingen tussen Mainport Rotterdam en het Europese achterland • Internationale multimodale bereikbaarheid van het knooppuntennetwerk • Duurzame ruimtelijk-economische ontwikkeling van strategische knooppunten • Verduurzaming van de Oost en Zuidoost Topcorridors • State of the art Digitale voorzieningen
Partners	<ul style="list-style-type: none"> • Ministeries van IenW, BZK en EZK • Provincie Zuid-Holland • MRDH • RWS • Gemeenten Rotterdam, Den Haag, Leiden, Dordrecht • NS • ProRail 	<ul style="list-style-type: none"> • Min IenW, RWS, ProRail • PZH, MRDH • Gemeenten R'dam en DH • Havenbedrijf Rotterdam • Met grote bedrijven, vervoerders, brancheorganisaties en belangenverenigingen, lokale overheden en veiligheidsregio's 	<ul style="list-style-type: none"> • Ministeries IenW en BZK • Provincies Zuid-Holland, Noord-Brabant, Gelderland, Limburg • Havenbedrijf Rotterdam • Topsector logistiek
Aard en focus programma	Focus ligt bij de: Strategie en netwerkontwikkeling van het mobiliteitssysteem in nauwe samenhang met verstedelijking primair voor de termijn tot 2040.	Focus ligt bij het: Voorkomen van en omgaan met hinder door werkzaamheden in combinatie met structurele gedragsbeïnvloeding primair op eerstkomende jaren en de termijn tot 2030.	Focus ligt bij de: Corridorontwikkeling Oost en Zuidoost tot 2030 om zodoende de corridors te verduurzamen en de doorstroming en flexibele uitwisselbaarheid van de modaliteiten water, wegen en spoor te bevorderen.

Afbeelding 2: Aanpalende programma's en trajecten

	Programma Mobiliteit en Verstedelijking (MoVe) Zuidelijke Randstad	Novex Zuidelijke Randstad	Novex Rotterdamse Haven
Ambitie	Werken aan betere bereikbaarheid door de ontwikkeling van het hoogwaardig mobiliteitssysteem dat aansluit bij de verstedelijking in de Zuidelijke Randstad. Dit mobiliteitssysteem draagt bij aan de versterking van de agglomeratiekracht en aan ' kansen voor mensen '. Zo verbinden we mensen, organisaties en netwerken en dragen we bij aan een aantrekkelijke, gezonde en duurzame leefomgeving.	Het toekomstbestendig vormgeven van de verstedelijkingsopgave (wonen, werken, voorzieningen) in de zone Oude Lijn in programmatische samenhang met de bereikbaarheidsopgave . Toekomstbestendig wil zeggen in samenhang met de brede opgaven op het gebied van groen in en om de stad, klimaatadaptatie, economie en energietransitie.	Het versnellen en integreren van uiteenlopende initiatieven om de grondstoffen energietransitie met behoud van het economisch belang van het Rotterdamse havencomplex te realiseren. Hierbij wordt uitgegaan van de "en-strategie": het bestaande versterken en het nieuwe verwelkomen. Dit zorgt voor een weerbare, toekomstbestendige haven .
Doelen	De ontwikkeling van een goed functionerend multimodaal mobiliteitssysteem : <ul style="list-style-type: none"> • Goed gekoppeld aan verstedelijking. Verstedelijking wordt hierbij gedefinieerd als wonen, werken en voorzieningen/leefkwaliteit. <ul style="list-style-type: none"> • Wonen – goede ontsluiting van bestaande en te ontwikkelen woningbouwlocaties • Werken – goede ontsluiting van (stedelijke) werklocaties • Voorzieningen – goede ontsluiting van (recreatieve) voorzieningen ten behoeve van goede leefkwaliteit • Duurzaam, slim en innovatief, en adaptief 	Opstellen ruimtelijk ontwikkelperspectief door: <ul style="list-style-type: none"> • Per thema (groen in en om de stad, klimaatadaptatie, (circulaire) economie en energietransitie) inzicht te bieden in de huidige situatie en toekomstige ontwikkelingen • Dilemma's en afwegingen te concretiseren • Ruimtelijke vraagstukken, opgaven, kansen, schuarpunten inzichtelijk te maken • Ruimtelijke principes uit te werken die richtinggevend zijn in (te maken) keuzes 	Opstellen ruimtelijk ontwikkelperspectief 2030 met doorkijk naar 2050, door: middels inventarisatie, analyse, toekomstbeelden, ruimtelijke scenario's en strategische kaartbeelden over de transitie van het haven- en industriegebied van Rotterdam samenhang aan te brengen tussen de nu separaat lopende sporen op het gebied van de fysieke ruimte, risicoruimte (veiligheid), stikstofruimte en geluidruimte .
Partners	<ul style="list-style-type: none"> • Ministeries van IenW, BZK en EZK • Provincie Zuid-Holland • MRDH • RWS • Gemeenten Rotterdam, Den Haag, Leiden, Dordrecht • NS • ProRail 	<ul style="list-style-type: none"> • Ministeries BZK, IenW, LNV, EZK • Provincie Zuid-Holland • Vier waterschappen • MRDH • 8 gemeenten 	<ul style="list-style-type: none"> • Ministeries BZK, IenW, EZK • Provincie Zuid-Holland • Gemeente Rotterdam • Havenbedrijf Rotterdam
Aard en focus programma	Focus ligt bij de: Strategie en netwerkontwikkeling van het mobiliteitssysteem in nauwe samenhang met verstedelijking primair voor de termijn tot 2040.	Focus ligt bij: Ruimtelijk ontwikkelperspectief 2030 met doorkijk naar 2050 met extra aandacht voor energie en klimaat, groene leefomgeving, economie.	Focus ligt bij: Ruimtelijk ontwikkelperspectief 2030 met doorkijk naar 2050 t.a.v. grondstoffen- en energietransitie vanuit wederkerigheid tussen haven en omgeving.

Afbeelding 3: Aanpalende programma's en trajecten

Nederland mooier maken

APPM werkt aan een mooier Nederland. We streven naar een leefbare, bereikbare, klimaatbestendige, waterrijke en duurzame samenleving.

APPM